

Εκδότης — Διευθυντής
Γ. Δ. ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ
Έτος Ιον — Αριθ. φύλλου 5
Τιμή φύλλου δρχ. 5
15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977
Ήρακλειον 1866, αριθ. 110

ΒΙΑΝΝΙΤΙΚΑ ΝΕΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΙΑΝΝΙΤΩΝ

ΤΑ ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ

Στά παλιότερα χρόνια τα λιπάσματα ήταν άγνωστα στην Έπαρχία.
Με την αύξημένη κτηνοτροφία που υπήρχε τότε (πάνω από τρία ή τέσσερα κοπάδια ανά κάθε χωριό) μα και την οικιστική κτηνοτροφία (δύο ή τρεις αγελάδες, ένα ή δυο γαϊδούρια, δυο ή τρεις κατσίκες και πρόβατα) υπήρχε άρκετη κοπριά, με την οποία λιπάβαιαν όχι μόνο τα περιβάλλοντα αλλά και πολλές έλιές κι ένα μέρος από τα σπαρτά, ιδιαίτερα τα κουνιά, τη φακή, τον άρακα και άλλα.
Με τον περιορισμό όμως της κτηνοτροφίας από το 1930 περίπου, οι άρκατοι της Έπαρχίας μας άρχισαν να χρησιμοποιούν τα χημικά λιπάσματα για τα σιτηρά (κριθάρι και σιταάρι) και κυρίως στην παραλλακτική ζώνη. Κέντρα έφοδιασμού την εποχή αυτή ήταν ή "Αρβή και ό Κερατόκαμπος".
Στά μεταπολεμικά χρόνια ή κτηνοτροφία έχει περιοριστεί πολύ στην Έπαρχία Βιάννου.
Από τις δεκάδες τα κοπάδια έχουν μείνει μονάχα

τέσσερα πέντε, ενώ τα οικίστα ζώα κάθε μέρα και λιγοστεύουν. Υπάρχουν χωριά που δέν έχουν τίς αγελάδες. Η ανάγκη της χρησιμοποίησης των λιπασμάτων έχει γίνει πιό επιτακτική, ιδιαίτερα στα τελευταία χρόνια με την επέκταση των καλλιεργειών στα πρώιμα κηπευτικά και την μπανάνια αλλά και τη λίπανση των ελαιόδένδρων.
Σύμφωνα με στοιχεία που πήραμε από την ΑΤΕ, σε πάνω από 1300 τόνους άνέρχονται τα λιπάσματα που άπορροφά χρόνο με το χρόνο ή Έπαρχία και που άντιπροσωπεύουν το ποσό των 3.800 000 δραχ.
Γίνεται όμως άξιοποίηση όλων αυτών των λιπασμάτων; Άφομοιώνονται στο σύνολό τους από τα έδαφη και τα φυτά στα όποια διατίθενται;
Χρησιμοποιούνται οι τύποι που χρειάζονται για την κάθε καλλιέργεια;
Είναι άρκετές ή έλλειψεις οι ποσότητες που χρησιμοποιούνται σε κάθε περίπτωση;
Νά μερικά έρωτήματα που θα πρέπει να μπουν στον κάθε άγρότη μας. Έ-

ρωτήματα που άσφαλώς ζητούν άπάντηση, μα ποιός θα την δώσει;
Νά γιατί χρειάζεται να έχει δίπλα του ό άγρότης, τό γεωπόνο που θα τον συμβουλέψει τι λίπασμα και πόσο θα θάλει στην έλιά και πότε.
Χρειάζονται τό ίδιο λίπασμα τα δέντρα που ποτίζονται με έκείνα που δέν ποτίζονται; Πρέπει να μπει τό ίδιο λίπασμα στην παραλλακτική ζώνη που ή σύνοψη του έδάφους είναι διαφορετική από εκείνη της περιφέρειας των χωριών; Ποιά εποχή θα μπει τό κάθε λίπασμα και με ποιός τρόπο; Τό ίδιο άσφαλώς ισχύει και για τα πρώιμα κηπευτικά. Χρειάζονται όλα τα περιθώρια τον ίδιο τύπο λιπάσματος; Για όλα αυτά τα έρωτήματα και έως ότου ή έπαρχία άποκτήσει δική της γεωπόνου, που θα δίνει δίπλα στους άγρότες μας κάθε μέρα, γεωπόνου της έπαρχίας μας θα δώσουν σχετικές οδηγίες από τις σχετικές όδηγίες.
Γά την άντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων και για να επέλθει σο-

βαρή οικονομία στην ποσότητα των λιπασμάτων που χρησιμοποιούνται στην έπαρχία, θα έπρεπε να γίνουν χημικές αναλύσεις, αν είναι δυνατό για τον κάθε άγρότη όλων των κτημάτων του, και να δημιουργηθούν αντίστοιχες καρτέλες στις όποιες θ' αναγράφει ό γεωπόνος και τό λίπασμα που χρειάζεται τό κάθε έτος.
Δυό είναι βασικά τα κέντρα διανομής λιπασμάτων σήμερα στην έπαρχία: Τών Συνεταιρισμών Βιάννου και Πεύκου. Όμως σημαντική είναι ή ποσότητα που χρησιμοποιείται στην παραλλακτική ζώνη. Γι' αυτό χρειάζεται να δημιουργηθεί ένα τουλάχιστο άκόμη κέντρο διανομής στην "Αρβή" που θα διευκολύνει πολύ τόους παραγωγούς και θα τόους άπαλλάξει από τα έξοδα μεταφοράς τους. Οι παραγωγοί της περιφέρειας μαζί με άλλα προβλήματα που έχουν ν' άντιμετωπίσουν για την θελίωση των καλλιεργειών τους άς δημιουργία του κέντρου. Πιστεύουμε πώς ή Α.Τ.Ε. θα τό έγκρίνει.

Μιά πρόταση τών «Β.Ν.»

Γιά να προβληθεί ή Έπαρχία ο' ευρύτερο κοινό, Γιά να γίνουν γνωστές οι οικίκες άσχολίες τών συνεπαρχιωτών μας, Γιά να τιμήσουμε πιό πολύ τούς Νεκρούς της Έπαρχίας μας, Γιά να γίνουν περισσότερο γνωστά τα προβλήματα και οι άνάγκες της Έπαρχίας μας στους άρμοδίους,

- Τά «ΒΙΑΝΝΙΤΙΚΑ ΝΕΑ» προτείνουν:
- ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΑΡΒΗΣ:
Προγραμματισμό για την όργάνωση γιορτής της μπανάνας. Σ' αυτή θα βοηθήσουν όλοι οι παραγωγοί μπανάνας. Θα συμπεριληφθούν έξοικη παραγωγή, έπίσκεψη σε μπανανόκηπους και διάφορες γιορταστικές έκδηλώσεις, στις όποιες μπορεί να βοηθήσει τό Σχολείο και οι νέοι της περιφέρειας.
- ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΙΑΝΝΟΥ:
Προγραμματισμό για την όργάνωση έκθέσεως χειροτεχνίας ύφαντών και κεντημάτων. Η έπαρχία μας διαθέτει μεγάλη ποικιλία σε ύφαντα και κεντήματα που έχουν κάτι τό ξεχωριστό από τ' άλλα διαμερίσματα. Η προβολή τους θ' άποτελέσει κίνητρο για σοβαρότερη άπασχόληση μ' αυτά και άξιοποίησή τους. Μπορεί να γίνηση στις 15 Αύγουστου στις αίθουσες του Δημοτικού Σχολείου.
- ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΜΙΡΑ:
Σε συνεργασία με τις γειτονικές κοινότητες, τον προγραμματισμό για την τέλεση έπίσημου μνημοσύνου στις 14 του Σεπτεμβρη με συμμετοχή περισσότερο κοινού και τών άρχων.
- Οι παραπάνω έκδηλώσεις να φροντίσουμε να προβληθούν από τον τοπικό και άθηναικό τύπο, τό ραδιόφωνο και την τηλεόραση, που σήμερα έχουν τεράστια δύναμη στην προβολή τών κάθε είδους θεμάτων. Στην έπιτυχία τών έκδηλώσεων αυτών πρέπει να βοηθήσουν με κάθε τρόπο όλοι οι Βιαννίτες, καθένας από τό πόστο που κατέχει και με τη δύναμη ή την έπιρροή που διαθέτει.

Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΑΝΝΟΥ

Τού κ. Γ. ΤΖΑΜΟΥΖΑΚΗ

Και τώρα τό συμπέρασμα που θγαίνει από τα παραπάνω. Είτε ένας από τούς Κουρήτες έδωσε τό τουμά του στη Βιάννο, είτε τό πήρε από τό έπεισόδιο του Θεού "Αρη ούγιε ή εκεί, τό γεγονό είναι ή Βιάννος ήταν μια πόλη άκμάζουσα στην άρχαιότητα, μια πόλη με μεγάλη προβολή. Γιατί ούτε ένας φιλικός ήρωας, όπως ήταν ό Κουρήτης Βιέννος, δίνει τό όνομα του σε μια πόλη άσημη και ανάξια, ούτε ό πανελλήνιος θρύλος τοποθετεί ένα τόσο σοβαρό και γνάστο έπεισόδιο τών άθανάτων, όπως ήταν ή φυλάκιση του "Αρη, σε μια πόλη άσημαντη και άγνωστη στο Πανελλήνιο. Άλλα και ένα άλλο συμπέρασμα: Καί τα δύο συμπρατικά που άναφέραμε, δείχνουν, νομίζω πώς ή Βιάννος δέν ήταν την παλιά εποχή πόλη που όφειλε την προβολή της, τή φήμη της, στή στρατιωτική της ισχύ. Η μεγάλη της προβολή όφειλότανε προφανώς σε έρνα ειρήνη, σε έπιτεύγματα στον πολιτιστικό τομέα. Γι' αυτό ή παραδόση τή θέλει να κρατά επί πολλούς μήνες φυλακισμένο εκεί τον κακό θεό του πολέμου "Αρη, και άναφέρει ιδρυτή της έναν από τούς Κουρήτες, που διδάξαν τούς ανθρώπους να ζούν ειρηνικά και τούς έμαθαν πολλές τέχνες.

Η Βιάννος, σαν πόλη με άκμή, είχε την άποικία της. Η σημερινή πόλη της Νότιας Γαλλίας Βιέν, του Νομού Ίζέρ, επί του Ροδανού ποταμού, είναι, κατά την παράδοση, άποικία τών Βιαννίων. Κατά τό Στέφανο Βυζάντιο, ή έρνασία άνάγκη καθεμιάς, έπι κεφαλής της ομάδας ήταν ή παρθένια Βιάννα, προφανώς έέπειρα. Οι άπόδημοι έφοοί πέρασαν από τήν Ιταλία, κατέληξαν στην Νότιο Γαλλία, όπου άποβιβάστηκαν κοντά όρθο Ροδανό ποταμό. Έκει θρήκαν κατάλληλη τοποθεσία για τή νέα τους έγκατάσταση, με ύπόδειξη της Βιάννας. Τότε ή Βιάννα, που είχε πιό έκπληρώσει την άποστολή της, έξαφανίστηκε μέσα σε θάραθρο χορευόντας. Πρώτη τιμή της και σε άνάμνηση της Μητροπόλεως, ή άποικία όνομάστηκε Βιέννα. Η Βιέννα, ή άποικία αυτή τών Βιαννίων, άγνώρισε με τό καιρό μεγάλη πρόοδο. Έγινε ή δεύτερη σε άκμή πόλη της Νότιας Γαλλίας και τρωτεύουσα της Γαλατικής φυλής τών Άλλοθρόγαν, που κατά τή Ρωμαϊκή κατοχή προέβασε τη μεγαλύτερη άντίσταση και έκανα τις περισσότερες έπανα-

στάσεις κατά τών Ρωμαίων.
Τό 1928 ό Δήμαρχος της Βιέν, άναγνωρίζοντας τή συγγένεια της πόλης του με τή Βιάννο, με έγγραφο του στο Σύλλογο «Διαβάτη» Βιάννου, έζήτησε να του γνωρισουν όσες πληροφορίες υπήρχαν για τήν άποικηση της Βιέν από τούς Βιαννίους. Τό έγγραφο αυτό διαβάστηκε σε γενική συνέλευση του Συλλόγου, όπως με έπιληρόφηση ό δάσκαλος Μανώλης Καδιανάκης, που θρσικόταν στή συνέλευση.
Στους προχριστιανικούς χρόνους ή Βιάννος άναφέρεται σαν άξιόλογο και αυτόνομη πόλη. Είχε κόμη και δικό της νόμισμα με αξύ 300 και 67 π.Χ. που έφερε στή μιιά όψη κεφαλή της "Αρτεμης ή της κόρης Βιάννης και στήν άλλη άνθος με τή λέξη Βιάννι. Συνήπτε συνθήκες και μάλιστα με πόλεις πολύ άποικροσμένες. Έτσι σε δύο έπιγραφές της Τέως, πόλεως της Ίωνίας (190 και 160 π.Χ.) άναφέρεται στή πόλη αυτή συνήμε συνθήκη με τή Βιάννο για τήν άσουλία του Ναού του Διονύσου, που θρσικότανε στην Τέως. Σε έπιγραφή που θρσήκε στή Γόρτυνα άναφέρεται ή Βιάννος μεταξύ τών 30 πόλεως, με τόν Βασίλειο συμπεριλάμβανον τήν Περγάμου Εύμένη, τό 183 π.Χ. Καί κατά τή Ρωμαϊκή εποχή και κατά τή έπακόλουθη θρσική και βυζαντινή ή Βιάννος έξακολουθούσε να είναι άξιόλογο πόλη. Στο Συνέδριο τών "Ιεροκλέα που περιλάμβανον τή διοικη

Τά «Β.Ν.» στέλνονται στους συνεπαρχιώτες που μένουν έξω από τήν Έπαρχία ταχυδρομικώς ή όσοι μπορέσαμε να έχουμε τή διεύθυνσή τους. Όσοι δέν τα παίρνουν κι έπιθυμούν ής μās γράψουν. Όσοι μένουν στην Έπαρχία άς παίρνουν από τούς κατά χωριό άνταρκτίες ή να μās γράψουν να τούς στέλνεται ταχυδρομικώς.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ «ΔΙΑΒΑΤΗ»
εύχεται σε όλα τα μέλη του Συλλόγου και σε όλους τούς συνεπαρχιώτες, όπου κι άν θρσικόναται,
ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ ΚΑΙ ΧΑΡΟΥΜΕΝΟ ΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΡΟΝΟ 1977.

ΤΟ ΒΟΥΛΙΣΜΑ

του κ. ΣΤΕΦ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ
Δ)τος Φυσικών Έπιστημών. Τακτικού καθηγητού Άνωτάτης Σχολής ΙΚΑΡΩΝ.

Μισός αιώνας πέρασε από τότε. Οι άμαρτίες είχαν πληθύνει σ' όλο τον κόσμο και ό Θεός είχε άποφασίσει να θουλιάζει όλη τή γη. Από πού όμως ν' άρχίσει; Από άμαρτίες ή άρνήσεις φαίνεται πώς είχε τά πρωτεία:
— Η μόδα τών κοντών και τών ξεμπράτσωτων φουστάνων είχε άπλωθεί σ' όλες τις νέες του χωριού, λες και ήταν ή Βιάννος Παρίσι.
— Τώρα και δυό χρόνια είχαμε τό καινούργιο ήμερολόγιο και κανείς στή Βιάννος δεν κρατάγε πιά τις έορτές καταπώς με είχαμε μάθει οι παππούδες μας, ενώ σ' άλλα χωριά οι παλιοσημολογίτες δέν ένωούσαν να τό θάλουν κάτω.
— Υπήρχε τον καιρό εκείνο στή Βιάννο, Βιαννίτης που δέν έλήστευε ποτέ, έτρωγε γάλα, κρέας και αυγά άκόμη και τή Μεγάλη Παρασκευή!
— Άνας θέβαια ήτανε αυ-

τός, αλλά να, που μαγάριζε τό χωριό.
— Άφησε τή νεολαία. Μαζευότανε τό καλοκαίρι στο χωριό, από τήν Άθήνα και τό "Ηράκλειο, ή σπουδάζουσα νεολαία, πιάσανε και τούς άλλους νέους του χωριού και κάνανε λείει ένα «Προοδευτικό Όμιλο Βιάννου» και σχεδιάζανε να παίξουνε θέατρο, «Τόν Πειρασμό», «Τόν Έξηνταβελόνη» και δε κενήγαντα άλλο και θα φορούσαν οι μισοί από τούς νέους γυναικεία ρούχα. Άκου πράματα! Μα τό χειρότερο άπ' όλα ήτανε ότι πηγαίνανε σπου Τσουή και τρώγανε τό Δεκαπενταύγουστο πέρδικες, λαγονάκια και γουρουνόπουλα ψητά! Αυτά θέβαια με κάθε μυστικότητα. Μα ποιός μπορούσε να σταματήσει τις μρωδιές από τα ψητά που άπλώνονταν σ' όλη τήν πλάτανα και τον Κάτω μύλο;
— Όλες αυτές τις άμαρτί-

ες τις κουβέντιαζαν όλοι οι μυαλωμένοι του χωριού τον καιρό εκείνο και θεβαίωσαν ότι δέν θ' άργήσει ό Μεγαλοδύναμος ν' άφήσει κατά μέρος τήν ευσπλαχνία του και να θουλιάζει όλο τον κόσμο, άρχίζοντας θέβαια από τή Βιάννο που ήταν τόσο άμαρτωλό!
Ό χειμώνας του 1924 - 25 ήταν θροχερός. Στο σημείο άποκρίως που συναντά ό πατριώτης τό λόφο Κονοστάσι, που ήταν άλλοτε νεκροταφείο, άριστερά από τό δρόμο που πάει προς "Αϊ - Δόρρη — Άγία Μονή, υπήρχε όλο τό χειμώνα ένα μικρό τέλμα που ίσως αυτό να ήταν ή άφορμή για τήν καθίζηση που άρχισε προς τό τέλος του χειμώνα (Μάρτιο;).
Τό άμμώδες έδαφος της κοίτης αυτο παρουσίασε ρωγμές, άρχισε να θουλιάζει για να έξελιχθεί γρήγορα (Συνέχεια στήν σελίδα 4)

Η έφημερίδα μας στό ζήτημα της γλώσσας και της όρθογραφίας άκολουθεί όσο γίνεται πιστά τή Γραμματική της δημοτικής του Μαν. Τριανταφυλλίδη, όπως άναθεωρήθηκε τελευταία από τό Κ.Ε.Μ.Ε.

★ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ★

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Υγειονομικός Σταθμός Βιάννου	21205
Ίατρείο Άγροτικό Πεύκου	31377
Χωροφυλακή Υποδιοίκηση Βιάννου	21206
Χωροφυλακή Σταθμός Πεύκου	31376
Γυμνάσιο Βιάννου	21230
Άγρονομείο Βιάννου	21006
Ειρηνοδίκηο	21211
Συνεταιρισμός Βιάννου (Γραφεία)	21226
Συνεταιρισμός Βιάννου (Έλαιουργείον)	21136
Ο.Τ.Ε. (Θλάβα)	12
Ο.Τ.Ε (πληροφορίες)	21215
Έλληνικά Ταχυδρομεία	21203

ΑΓΟΡΑΙΑ

Βασιλάκης Γεώργιος — Βιάννος	21239
Ζαϊμάκης Θεόδωρος — Βιάννος	21304
Θεοδοσάκης Γεώργιος — Πεύκος	31437
Καρτσάκης Έμμανουήλ — Λουτράκι	21103
Λασηθιωτάκης Γ. — Βιάννος	21355
Χατζάκης Ίωάννης — Άγιος Βασίλειος	31301
Γαλανάκης Μιχ. Χόνδρος	21101

(Για υπεραστικά: 0895)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Άπ' ότι μάς πληροφορούν: Στόν Άγιο Βασίλειο: — Η κ. Μαρία σύζυγος Στέργιου Παπαγιαννίκη έγέννησε κόρη (15.12.76). — Η κ. Γαρυφαλιά, σύζυγος Έμμ. Στεφανάκη, έφημερίου, γέννησε κόρη (18.12.76). — Η κ. Ευαγγελία σύζυγος Φραγκίσκου Τουρνά γέννησε κόρη (24.12.76). — Ο κ. Στέλιος Φρίζου Στεφανάκης και η Πόπη Άντζολιδάκη από τη Σητεία έτέλε-

σαν τό γάμο τους στό 'Ηράκλειο (26.12.76). — Πέθανε η Βασιλική Ε. Ζουμάκη (22.12.76) και η 'Αριάδνη Γ. Μαρκάκη. — Στήν Άνω Βιάννο η κ. Μαρίνα σύζυγος Άδამ Παπαμαστοράκη γέννησε άγόρι. ΠΕΝΘΗ Πέθανε και κηδεύτηκε στην Άθήνα ο Δημήτριος Παπαδομαρκάκης, έτών 71, συνταξιούχος Τραπεζής Έλλάδος, καταγόμενος από την Άνω Βιάννο.

ΛΑ-Ι-ΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Κοραυιά η Καλές

Στή Βιάννο, στό ΒΑ τής Παναγίας του Λιονταριού τού ονομάστηκε έτσι από τό σύμβολο πού είχαν οι Φράγκοι, άπλώνεται ένα άπότομο ύψωμα πού είναι λίγο άνωμάλο και είχε όνομαστέι Καλές από τούς Τούρκους και Κορακιά από τούς ντόπιους, διότι εκεί πάνω υπάρχουν φωλιές κοράκων, όπως στη Βίγλα ή νυχτεριδόσπηλιο πού υπάρχουν πολλές νυκτερίδες.

Η λαϊκή παράδοση άναφέρει τά ακόλουθα:

Τόν Καλή ή Κορακιά τόν χρησιμοποιούσαν οι Φράγκοι, οι Τούρκοι και όσοι άλλοι κατακτητές πέρασαν από την Βιάννο: τόν είχαν φρούριο και παρατηρητήριο, για να παίρνουν και να δίνουν σήματα, γιατί την εποχή εκείνη δέν υπήρχαν μέσα έπικοινωνίας. Όταν ήταν λοιπόν οι Φράγκοι και οι Ένετοί, τó είχαν φρούριο και εκεί πάνω κατοικούσαν οι δόγηδες κ.ά. και φύλαγαν εκεί τούς πολύτιμους θησαυρούς τους μέσα σε μεγάλες και σιδερόφρακτες άποθήκες.

Εκεί κατοικούσαν με τίς γυναίκες και τίς δούλες τους. Μέσα σε ένα σπήλαιο ήταν κτισμένη και μια έκκλησία και μέσα σ' αυτό τό σπήλαιο ζούσε και μια Φράγκισσα άρχοντοπούλα ύφαινοντας στόν άργαλειό της.

Η έκκλησία είχε και ένα καμπαναριό χρυσό, και μια καμπάνα χρυσή πού μέχρι τό 1940 άκούγόταν να παίζει, όταν φυσούσε άέρας. Τό ξύλο όμως πού κρεμόταν σασπήθηκε και έπεσε και δέν ξανακούστηκε να παίζει.

Καθώς όμως η άρχοντοπούλα έθαζε και τά μασούρια, ό άρδακός έκανε

μεγάλο κρότο. Οι άλλες Φράγκισσες τή συμβούλεψαν να λαδώσει τόν άρδακτο να μην κάνει τόσο κρότο. Αυτή τó έκανε, αλλά έξακολουθούσε να γίνεται τό ίδιο. Κάποια μέρα μετάδωσαν σήμα από τό σπήλαιο Βίγλα ή Κέρατο ότι ήλθαν οι Τούρκοι από τό Λιθικό Πέλαγος. Τότε οι Φράγκοι έκλεισαν καλά τίς άποθήκες πού είχαν τούς θησαυρούς τους και παίρνοντας λιγοστά πράγματα έφυγαν αφήνοντας την άρχοντοπούλα κοιμάται. Όταν έφτασαν οι Τούρκοι, θρήκανε την άρχοντοπούλα και ένας άπ' αυτούς την παντρεύτηκε. Τά παιδιά πού απέκτησαν πήραν τό όνομα «Ράινηδες» δηλ. παιδιά από Φράγκικη και Τούρκικη φυλή.

Καθώς όμως περνούσαν τά χρόνια, οι άποθήκες πού είχαν αφήσει τούς άμέτρητους θησαυρούς τους σκεπάστηκαν από χάμα χωρίς να άνακαλύψει κανείς τό μυστήριο.

Κατά τή λαϊκή παράδοση μια μέρα ένας Τούρκος καθώς έσκαβε, κτύπησε με τό σκαπέτι του την σιδερένια πόρτα τής μυστηρίας άποθήκης πού έκρυβε τούς θησαυρούς τών Φράγκων. Μετά από λίγο καθώς έσκαβε ήλθε στο φως ή πόρτα αυτή. Όταν την άνοιξε και μπήκε μέσα, τά μάτια του θαμπώθηκαν από τούς θησαυρούς. Καθώς όμως έσκαψε να πάρη κάτι ένας πελώριος γίγαντας τόν κτύπησε άγρια και τόν έβγαλε έξω. Ο Τούρκος, άφοι γύρισε σπίτι του, πέθανε μετά από 15 μέρες. Τό μυστήριο όμως αυτό παραμένει άλυτο πού κατά την λαϊκή παράδοση είχε άμέτρητους θησαυρούς.

ΒΙΑΝΝΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΠΕΡΙΔΕΣ

Της Μ. Π.

Άπό ναρίς ο ούρανός άρχισε να σκοτεινιάζει και να σκεπάζεται με μαύρα σύννεφα. Κανένας όμως δέν περίμενε πώς ή μόρα πού θα ξεσπούσε θάταν τόσο άγρια.

Ο βοριάς λυσομανούσε και τ' άστραπόβροντα ξεσχιζαν τόν αϊθέρα. Ήκλεισα την πόρτα μου κι άναψα τή σόμπα του πετρελαίου για να ζεσταθώ, πήρα τό πλεχτό μου και κάθισα κοντά. Ζεστάθηκα θέσια, δέν λέω, αλλά δέν ένιωσα αυτή τή θαλπωρή και τή γλυκά πού ένιωθα κάποτε, σαν άναβε ή θειά μου τό τζάκι. Κι όσο νάναι μ' έπνιξε κι ή μυρωδιά του πετρελαίου. Δέν θγήκε του κέδρου ή μυρωδιά και τό σπίτι δέν κανίστηκε σαν άλλοτε. Και θυμάμαι πώς σαν δακρύζανε τά μάτια έμάς τών μικρών, άπ' τό τσοούζιμο του καπνού, διαζόταν να μάς καθουχάσει με τή φράση: Καλλιιά καπνός στα μάτια παρα άνεμος στόν πιανό σας.

Έτσι με μια γλυκειά νοσταλγία τρέχει τό μυαλό μου στό παλιά χρόνια. Τότε πού οι άνθρωποι ζούσαν άπλά και πιότερο κοντά στη φύση. Ξούσανε χωριάτικα, μακριά άπ' τίς σκοτούρες και τά προβλήματα του πολιτισμού. Σόμπα λέει; Τι ήταν αυτό; Καθένας φρόντιζε έγκαίρως να κουβαλήσει τά ξύλα του χειμώνα και κάθε θράδυ γυρίζοντας άπ' τό χωράφι του κρεμούσε στο χτήμα του (γαϊδούρι) καμιά άμπασκαλιά θύμους ή άχινοπόδια για τό προσάναμμα. Βουτήματα του ήλιου όλοι οι χωριανοί κλεισμένοι στο σπίτι τους άπολαμβάνανε τή ζεστασιά του τζακιού καθισμένοι στις καρέκλες (καθέγλες, όπως τίς λέγανε) χαμηλές και χοντροπλεγμένες με τίς λάγαρδες άπ' τά χαντάκια τών «Τσιγκουινών» και πού στα παραμακλίκια τους είχανε σκαλισμένα κυπαρισσάκια, γλάστρες με τούς βασιλικούς με και τά άρχικά του όνόματος του γιου. Οι καρέκλες ήταν λιγοστές για τό μουςαφιρίο. Οι σιπτικοί καθόντουσαν στα κουτσούρια (σκαμνιά), κομμάτια από κορμό συνήθως άγριελιάς ή λεύκου. Τά κοπέλια

καθόντουσαν στον «πυρόμαχο» δηλ. κατά γής, στο πεζούλι τής παραστιάς. Έτσι άπολαμβάνανε από πιδό κοντά την πυρά τής φωτιάς και πολλές φορές άποκοιμόντανε. Άλλά καθώς ήτανε ευπόλυτα και γυμνές οι γάμπες τους, ύστερ' από δυό τρία θράδια, νόμιζε κανείς πώς φορούσανε φαρέζα κάλτσες. Τέτοια σχέδια έκανε τό τσουρούφλισμα τής φωτιάς στο δέρμα τών ποδιών τους πού τό λέγανε χαρακτηριστικά μπασουμάδες ή καρτσιμπουλίδες, από την τουρκική λέξη μπασουμά πού θα πεί χρωματιστό ύφασμα.

Τά θράδια αυτά τά χειμωνιάτικα, τά θροχερά μαζευόντουσαν πότε στο ένα σπίτι, πότε στο άλλο, συγγενείς, γειτόνοι και συντέκνοι και προπαντός γυναικες και κοπελιές κι άποσπερίζανε. Η άποσπερίδα ήταν ή μόνη άναψυχή τήν εποχή εκείνη. Ο λύχνος χιλιάριζε με δυό τρία φυτίλια κρεμασμένους στο καντηλιέρι. Πολλές φορές άναβε και δεύτερος να φωτίζουνε καλύτερα τίς νοικοκυρές να κάνουν τή δουλειά τους, γιατί καμιά δέν έμεινε με σταυραμένα χέρια. Οι μεσόκοπες κλάθανε ή πλέκανε κι άλλαξεοφιάζανε τά μακικότια τής καμίζόλας του άφεντικου τους. (Άφεντικό συνηθίζανε να λένε τό σύζυγο). Πηγαίνανε και άντρες στις άποσπερίδες, με καθίζανε λιγότερη ώρα. Τά καφεινεία (ντουκάνια) ήτανε οι άκαματήδες και οι μοντέρνοι. Έκει στις άποσπερίδες κουθενιάζανε όλα τά νέα. Ηδως πάνε τά σόδια τους, πώς πάνε τά ζά τους, δείχνανε τίς μόστρες για να φτιάξουν οι κοπελιές τά προκιά τους. Τότε κυκλοφορούσε ένα περιοδικό, ή «Φιλόκαλος Πηνελόπη», με σχέδια για πλεχτά και κεντήματα. Τό άγοράζανε θέσια δυό τρείς νοικοκυροπούλες. Άκόμα μάθαινες εκεί ποιοι προξενολογούντανε, ποιάς θάφτιζε, ποιάς έκλεβε, ποιάς έβγαζε καυγά. Κι οι κοπελιές σιγουκουθενιάζανε ποιοι θγήκανε καντάδα και ποιάς μαντινάδες είπανε πού τάδε στενδ και για ποιά.

— Άπόψε, λέει, σαν έποτραγουδήξανε, έπήρανε τή βασιλικόγαστρα του Δεσποινιού ποδχε μελετημένη.

Κι άλλα κιού - κιού - κιού άκουγες κι έβλεπες τής άγάπης τά ξεροκοκκινίσματα να δμορφώνουν τά πρόσωπά τους.

Στίς άποσπερίδες βοηθοούσαν ή μια οικογένεια την άλλη, ή μαζευόντουσαν για να περάσουν τά χριστούγεννα, τίς άπόκριες ή τό Πάσχα.

Θυμώμαι πώς μια θραδιά σαν άπόψε ήθελα να πάμε ν' άποσπερίσομε άρον άρον σ' ένα συγγενικό σπίτι. Η θεία μου όμως ήτανε πολύ κουρασμένη και δέν ήθελε.

— Όλη την ήμέρα, μωρή παιδί μου, ήμουν μιγομασμένη κι ήστεσα μια φαρδιά έλιές χαμολό και θέλω και τήν αυγή να καταστέσω και δέν μπορώ ν' άποσπερίσω. Μόνο άφραγά θα πάμε στής Κασσάπκαινας πού ρθε από τολ Μάλτες κι έχει ξάστρουσες.

Έτσι με ήσύχασε και πήγαμε και κοιμηθήκαμε.

ΗΤΑΝ ΚΑΙΡΟΣ

της Μ. ΚΟΜΗ - ΑΡΝΑΟΥΤΑΚΗ

Ήταν λοιπόν καιρός... Και άς μου επιτρέψουν οι άναγνώστες μου να διατηρήσω τή φράση αυτή, σαν τίτλο τών σημειώμάτων πού θα συνεχίσω, γιατί δέν βρίσκω άλλο τίτλο καταλληλότερο. Συχνά με τή φράση αυτή «ήταν καιρός...» έννοούμε ότι έφτασε ή ώρα πού με λαχτάρα περιμέναμε. «Έπέστη ή στιγμή», όπως θα λέγαμε στην καθαρεύουσα. Όσοτό «ήταν καιρός» όλοκληρώνεται παραστατικότερα στη φράση «έφτασε τό πλήρωμα του χρόνου», πού λέγεται και έπαναλαμβάνεται σαν νόμος και σαν κάτι άναπόφευκτο πού έπρεπε να πραγματοποιηθεί. Γιατί μέσα σ' εκείνο «τό πλήρωμα του χρόνου» άριμάζουν γεγονότα και συμβάντα τής ζωής, συστηματοποιούνται, ταξινόμούνται και έλέγχονται μέσα τό άνθρώπινο μυαλό και ένσωματώνονται με τό παρελθόν πού τά εξαγνίζει. Τά τοποθετεί ο χρόνος στην άποθήκη του... χτές, χωρίς να τά λησμονεί! Τά έμπιστεύεται στην άπόσταση, ή όποια θα ύπογραμμίσει την άξία τους. Κι ο χρόνος πού τόσο στενά είναι δεμένος με την άπόσταση, θα άποφασίσει ποιά γεγονότα θα θυθιστούν στη Λήθη και ποιά θα μείνουν στη Μνήμη. Όλοι ξέρουμε πώς, ότι γίνεται παρελθόν εξαγνίζεται και χάνει πολύ από τήν πεζότητα του σήμερα και τής στιγμής πού συμβάντα πού θα φαινόταν πεζά και ίσως χυδία μίαν έποχή, με τό πέρασμα του χρόνου παίρνουν μίαν αϊγλή και μιά διαφάνεια. Τό παρελθόν κατέχει τή μυστηριώδη δύναμη να τό άπογυμνώσει από τό υλιστικό τους περίβλημα και να τούς αφήνει τό άφθαρτο, τό ουσιαδές, τό αιώνιο, τό άνθρώπινο. Κι όταν τά πρόσωπα πού έζησαν τά γεγονότα αυτά εξαφανιστούν, τότε τά διώματά τους μπορούν να ξανάρθουν στο προσκήνιο τής ζωής και να διεκδικήσουν την άξία τους σαν διήγημα, σαν μύθος κι άκόμα να άπακτήσουν τή γοητεία του θρύλου. Και είναι τότε πού φτάνει «τό πλήρωμα του χρόνου» και είναι τότε πού ή προγιαγιά ή Παράδοση και ή άδελφή τής ή Ιστορία γίνονται άπαιτητικές και έπίμονες. Κι είναι τότε πού τό αξιολάτρευτο παρελθόν, ίσως για να μάς έδικηθεί πού τόσο άχάριστοι ήμαστε όταν τό ζούσαμε σαν

παρόν, είναι τότε πού φτάνει έξωραϊσμένο από τόν Χρόνο και τή θελκτική κόρη του τή Μνήμη! Περίλωπι τό βλέπουμε σαν όνειρο μέσα στην άχλύ και στην όμίχλη του άγύριστου να περιβάλλεται από τή μεγαλειώδη άλουργία του άνετανάληπτου! Όμως για μιά άκόμη φορά ζητώ συγγνώμη, πού άφέθηκα να παρασυρθώ από μιά φλύαρη φιλοσοφία για να δικαιολογήσω τόν τίτλο του σημειώματος. «Ήταν καιρός» και να έξηγήσω κατά κάποιο τρόπο τό «πλήρωμα του χρόνου», πού τόσο συχνά έπαναλαμβάνουμε στην καθημερινή ζωή μας όταν φτάσει! Άλλά πριν προχωρήσω στην ύπόσχεση πού είχα δώσει στο προηγούμενο σημείωμα, για τό πώς πήρε τό όνομα ή Βιάννος, θα ήθελα να κάνω μιά μικρή εισήγηση για τά επώνυμα και τά τοπωνύμια και κυρίως για τά παρατσούκλια, τά «παρωνάμια» όπως τό λέμε στο χωριό μου. Υπάρχει μάλιστα και μιά παροιμία πού δείχνει πόσο τό παρατσούκλι ταιριάζει στο πρόσωπο ή στο πράγμα, πόσο... κολλά, ένσωματώνεται. Η παροιμία αυτή είναι «Κατά τ' όνομα κι ή πολιτεία». Και συμβαίνει συχνά ή παροιμία αυτή να άποδοίσει πλήρως τήν πραγματικότητα. Υπάρχει στη Βιάννο μιά περιοχή πού λέγεται «Μυρταράς». Ο τόπος αυτός είναι κατάφυτος από μυρτιές κι είναι μαγεία να τόν έπισκεφτείς τήν Άνοιξη, πού είναι άνθισμένος και τό πικάντικο άρωμά τους άνακουφίζει τό στήθος σου. Δέν θα «κομίσω γλυκά...» αν προσέσω δτι όλα τά όνοματεπώνυμα, τά έπίθετα προέρχονται από τά παρατσούκλια: Αυτός μοιάζει με φασούλι και θα του κολλήσει τό «φασουλάκι» και κάτοπιν θα σταθεροποιηθεί ο κ. Φασουλάκης. Με τόν ίδιο τρόπο θα γίνει ο Άγγοურάκης, ο Ροβιθάκης, ο Μπαμειδάκης, ο Κουδουλάκης, ο Ραφτάκης κ.ά. Λέει ο Άριστοτέλης «Ούδέν έν τώ νώ ο μη πότερον έν τή αίσθήσει». Πρώτα οι άνθρωποι χρησιμοποίησαν τίς αισθήσεις και μετέφεραν τό έρεβίσματα στο μαγικό έργαστήριο του έγκεφάλου, όπου με τήν εξέλιξη σχημάτισαν τίς άφηρημένες έννοιες.

...Δυστυχώς, ή ώρα μας πέρασε και ή έτυμολογία τής Βιάννου στο προσεχές!

Μ. Κόμη — Άρναουτάκη

ΔΩΡΕΕΣ

Οι μαθητές και τό προσωπικό του Δημ. Σχολείου Άρθης συγκέντρωσαν και διέθεσαν για τήν θεραπεία του Βαγγέλη Λουλάκη δρχ. 1.935.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Όλους όσοι με διάφορους τρόπους έκδηλώσανε τή συμπάθειά τους για τόν πρόωρο χαμό τής άγαπημένης μας μητέρας Άριάδνης Γ. Μαρκάκη, εύχαριστούμε θερμά.

Τά παιδιά τής: Άγγελος και Μαρία Παπαματθαίου

— Πολλοί από τούς άναγνώστες μας παραπονιούνται πώς δέν παίρνουν κανονικά τά φύλλα τών «Β.Ν.». Παρακαλούνται να έπιστήσουν τήν προσοχή στον ταχυδρόμο τής περιφέρειάς τους, γιατί ή άποστολή σε όλους πού στείλαμε τό πρώτο φύλλο και σ' αυτούς πού μάς είδοποίησαν μετά, γίνεται κανονικά και με ιδιαίτερη προσοχή κάθε μήνα.

Τά «ΒΙΑΝΝΙΤΙΚΑ ΝΕΑ»

τυπώνονται στο τυπογραφείο ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ όδός Θολής 8 («Άγιος Δημήτριος») Ηράκλειο - τηλ. 284909

Διαβάξτε και διαδίδετε τά ΒΙΑΝΝΙΤΙΚΑ ΝΕΑ είναι ή φωνή τής Έπαρχίας

ΒΙΑΝΝΙΤΙΚΑ ΝΕΑ

Μηνιαία εφημερίδα στην υπηρεσία των άπανταχού Βιαννιτών.

Έκδοτης — Διευθυντής Γ. Δ. ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ Όδός 1866 άριθ. 110, τηλ. 282.808

Υπεύθυνος Τυπογραφείου ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

Θαλήτα 8 — Τηλ. 284909 — Ηράκλειον

Έτήσιες συνδρομές

Ίδιωτών δρχ. 150 Κοινοτήτων — Σχολείων — Ένοριών » 300

Έπιστολές για την ύλη και έμβάσματα

Γ. Δ. ΧΡΗΣΤΑΚΗ

Χειρόγραφα δημοσιεύμενα ή μη δέν έπιστρέφονται. Τά ένυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις άπόψεις των συγγραφέων.

Τό Φιλιοτσάι

Του κ. ΜΑΝ. ΒΛΑΧΑΚΗ

Θωρείτε το, μωρέ, εκείνο τό κοπέλι στή φωτογραφία; Είναι τό Μανωλιό τό φιλιωτάκι μου από τή Βιάννο, και ξέρετε πόσο τ' αγαπάω. Είναι ένα κομμάτι μάλαμα και μοιάζει τού κύρη του και τση μάνας του, που δέν έχουν ταίρι άλλο στή Βιάννο και στή Μάρθα — στά κάλλη, στήν όμορφάδα, στήν άρχοντιά και στήν μαλαματένια τήν καρδιά.

— Έγώ, μωρέ κοπέλια, είμαι ό σάντολος τού Μανωλιού — μιá όλια κουζουλερός, μά τό λέει δά και ή παραμιά: «Ό κουζουλός ό σάντολος τό δνομά του θύναει».

Άκούτε μωρέ κοπέλια, νά σάσε πώ ένα δνειρο που είδα όψαργάς. Είχα πιεί ένα φλασκί μαρουβά και για κειονά φαίνεται πώς είδα τέθιο δνειρο... Είδα λέει, κοπέλια μου, πώς ήμουνε στήν Άθήνα και ήρθε τό φιλιωτάκι μου μίαν κοπανιά και τόν είδα μπροστά μου και τάχασα, κοτζόμου άντρας.

— Ωρα καλή σου, σάντολε.

— Καλώς το τό κοπέλι μου, ίντα κάνεις; Ίντα κάνει παιδί μου, ή μάνα σου, ό κύρης σου;

— Έπέφανέ με, σάντολε, νά σπουδάξω στό Πολυτεχνείο, νά γίνω, λέει, ήλεκτρονικός και νά πετάξω ως τ' άστρα.

Δέν χόρταιναν τά μάθια μου νά τότε θλέπω. Κάτσε παιδάκι μου, τού λέω, και θά φροντίσωμε για όλα, τάρτα έχομε και τά μεγάλα μέσα. Όλους τούς ύπουργούς τσι γνωρίζομε, και θά πάνε όλα καλά.

Τό Μανωλιό κρατούσε ένα μεγάλο ντρουβά και ένα καλόθι. Και τίνος είναι Μανωλιό ό ντρουβάς; τό ρωτά; Ή μάνα μου μου τόν έδωσε νά σου τότε κρατάω, σάντολε, και θαρρώ πώς έχει κάτι μέσα και άν δέν τό θγάλεις άμέσως θά χαλάσει...

Θεόψυχά μου, ίντα τραβάγια είναι τούτηνια που έκανε ή μάνα σου και κοντό δέν τής φτάνουν τά θάσασα άστρα.

Και που λέτε, μωρέ κοπέλια, αρχίζω νά θγάξω από τό ντρουβά. Τό πρώτό πακέτο ήτανε ένα μεγάλο θάξο κι είχε ένα λαγούδαρο μέσα σαν τήν αγια μας τή στέρφα. Τόν είχα λέει φοβερίσει μιά όλια στή τσικάλι για νά μη χαλάσει και μόλις τόν άνοιξα έμοσχοθόλησε ό τόπος... Παρακάτω θγάξω από τόν ντρουβά ένα άλλο δέμα είχα πάνω από δυό όκάδες χόντρο. Έκεινιά τήν ώρα που καμάρωνα τά πεσκέσα, μου λέει τό Μανωλιό με πολλή χαρά: Όψαργάς,

σάντολε, έπήγε ό κύρης μου στό πουσού και ήπιασε έξε λαγούς και έννια πέρδικες. Μπράθο μωρέ σύντεκνε, έτσά καλός κυνηγός ήσουνε πάντοτε και στους λαγούς και στις πέρδικες, γι' αυτό τήν ήπιασε τήν πλουμιστή τήν πέρδικα από τή Μάρθα.

Άνοιγω παρακάτω και ίντα νά δώ! ένα τύρακο σά τή μεγάλη μας σίγλα. Και ίντα έχει, μωρέ, τό κουτί έτουτονά; Λιχουνίκια μου λέει τό Μανωλιό. Ξεσκεπάζω τό κουτί και ίντα νά δώ! Κεφτέρια, πιταρίδες φουρνιστές, σταφίδες, χαρούπια, καρυδαμύδαλα και ένα σωρό λιχουδιές.

Σάς όρκίζομαι, μωρέ κοπέλια, πώς παραλίγο νά χιαχριντίσω στόν ύπνο μου — και θγάξω μωρέ και τελειωμό δέν έχουνε — Νά, νά και τσι κορωνάικους χοχλιούς, έπάε τσ' έχει Μανωλιό. Τήν ταχινή θά τσι κάνω μπουμπουριστούς.

Σάντολε, εκείονά τού ξεδιπλώνεις είναι μουνρόρακη. Έ, θεόψυχά μου πράμα!!! Βγάξω τό σούρο και πίνω καμμιά δεκαριά γουλιές, και δίπλα μου έχω κουτί με τσι έλιές και πίνω μιá χαχαλιά και σκουμπώνω τόν τζάρουκά μου, λόγω τιμής. Έτσά έλιές δέν ξανάδα. Θαρρώ που δέν είχανε κούκουδα, έτσά καλές ήτανε.

Δέ θρήκα λόγια νά ευχαριστήσω τό φιλιώτο μου και τή συντέκνισά μου.

Έξετέλεψα πολλά και διάφορα από τόν ντρουβά. ύπου με μιá σβελτάδα τό Μανωλιό μου φέρνει κοντά μου τό καλάθι. Έτουτονά, σάντολε τό στέλνει ό κύρης μου για νά θυμηθείτε τά παλιά, μου λέει. Εύτυχώς που δέν έξύπνησα άκόμα και πρόλαθα και άνοίγω τό καλάθι. Γεμάτο ρόγδια, κудνια και άπίδια. Τά καρπανιάρη σάντολε, τά κοψε από τού Τούρκου... Θαρρώ τα έγώ, παιδάκι μου, μά θλέπω και λιγοριμιανά που είναι πιό νόστιμα. Αύτανά δέν έξέρω από που τά κοψε ό κύρης μου. Έγώ, παιδάκι μου, έξέρω. Άπό τή ρογδιά τού Χριστόφορου τού Φραντζολοκωστή που ναι στά σύνορα, και έθυμήθηκε ό γέρος σου, μωρέ, που τά κόβγαμε μαζί. Ό Θεός νά τούς έχει καλά για τά θμορφα κατáκαλα που στείλιανε.

Και εκεία που ήμουν έτοιμος νά πώ στό Μανωλιό πώς σκέφτομαι νά κατασθώ φέτος νά τού κάνω ένα έγκυρικό στή έλιές, έξύπνησα μωρέ κοπέλια και έχασα τά αυγά, τά κατáκαλα και τά καλάθια.

28.9.76

ΜΑΝΩΛΗΣ ΒΛΑΧΑΚΗΣ

Άπό τις Έκκλησίες τής Βιάννου

Ο ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓ. ΠΕΛΑΓΙΑΣ

του κ. ΕΜΜ. ΚΑΔΙΑΝΑΚΗ, Συν/χου Δ/λου

(Στήν "Ανω Βιάννο και στή συνοικία «Σωρός» βρίσκεται ό παλιός και πολύ αξιόλογος εικονογραφημένος ναός τής Άγίας Πελαγίας. Τήν περιγραφή τού ναού αυτού, με όλα τά σχετικά στοιχεία, θλέπουμε στό παρακάτω ένδιαφέρον άρθρο, που έγραψε για τά «Βιαννίτικα Νέα» ό εκλεκτός εκπαιδευτικός, συνταξιούχος σήμερα, κ. Έμ. Καδιανάκης, πρόεδρος τού Μορφωτικού Συλλόγου "Ανω Βιάννου. Σημειώνουμε άκόμη πώς και σε άλλα χωριά τής Έπαρχίας μας βρίσκονται πολύ παλιά εικονογραφημένα ξωκλήσια, που άποτελούν —όσο κι άν δέν τό νιώθει ό πολός κέσμος— αξιόλογους ιστορικούς θησαυρούς ιού τόπου μας. Ύποχρέωση ύλων μας είναι ή διατήρησή τους με κάθε τρόπο, ή προφύλαξή τους από κάθε καταστροφή και ή αξιοποίησή τους).

1. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ.

Ό ναός τής Άγίας Πελαγίας βρίσκεται στή θόρεια πλευρά τής κωμότητας, κτισμένος πάνω σε θραχώδες έδαφος, έχει έ-

να μικρό παράθυρο στό βορεινό τοίχο διαστάσεων 0,50Χ0,50, που άνοίχτηκε σε μεταγενέστερη έποχή, και στό θάθος τού Ίεροθ ένα άγιοθυρίδιο θρθου όρθοθώνιου σχήματος, που διαπλατύθηκε κι αυτό τελευταία.

Εσωτερικά ό ναός είναι 5 μ. στό μήκος και 2,80 στό πλάτος. Δέν έχει τέμπλο, τό όποιο άφαιρέθηκε στό άπότερο παρελθόν, ίσως νά τή στενότητα τού χώρου και για νά μίν υπάρχουν σ' αυτό κινητές εικόνες και καντήλια πάνω άπ' αυτές, που τό άναμμά τους από τούς κατοίκους μπορούσε νά προκαλέσει ζημιά στις τοιχογραφίες. Ύπάρχει μόνο μιá φορητή εικόνα τής Άγίας Πελαγίας. Τό Ίερό θρίσκειται 15 έκ. ψηλότερα από τό δάπεδο τού ύπόλοιπου ναού και ή Άγία Τράπεζα είναι προσκολλημένη στήν κόγχη τού Ίεροθ.

Ό ναός είναι μονώροφη Βασιλική, με στενή κυλινδρική καμαροσκεπή, και έχει χτιστεί έξέ δλοκλήρου με άσβεστολιθικές πέτρες και άσβεστοκονίαμα. Η όροφή έξωτερικά ήταν στρωμένη με κεραμίδια, που ά-

φαιρέθηκαν (γιατί είχαν καταστραφεί) και με δαπάνη τού Σχολικού Ταμείου τού Γυμνασίου Βιάννου έπισκευάστηκε τό 1950 με μπετόν άρμέ.

2. ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ — ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ.

Η εικονογράφηση τού ναού έγινε τό 1360 μ.Χ. Πάνω από τήν είσοδο (στήν καμάρα τής πόρτας) ύπάρχει κεφαλαιογράμματη έπιγραφή, δημοσιευμένη από τόν Ιταλό άρχαιολόγο GEROLA στό σύγγραμμά του « Monumenti veneti dell' isola di Kreta » τόμ. 4ος σελ. 573—574, από όπου άντιγράφουμε άνάμεσα σά άλλα τά παρακάτω και τήν έπιγραφή, διατηρώντας τήν όρθογραφία: 5. Arano Vianos: Chiesa di S. Pelagia a Plaka:

«Sotto l' architrave della porta, entro riquadratura di cm. 26Χ91, a lettere di cm. 3½, e meno su fondo bianco e giallo, si legge l' epigrafe dedicatoria:

Άνεκνήσθιν και όικονογραθήσθιν ό θεός και πάνσεπτος ναός τής όσίας μητρός ήμων Πελαγίας, διά σθνεργίας κόπου και μόχθου τού δούλου τού Θεοθ Νικολέτου(του) (;) Μαρ (ή και) τής συμβίου αύτου Σοφής και τών τέκνων αύτων, και τού δούλου τού Θεοθ Κόστα Μαρή και τής σθμβ(ίου αύτου) και τών τέκνων αύτων... και τής μητρός αύτων Εδωκήςα. Άμήν.

Έν έτη, ΣΩΞΘ', Ινδικτιώνος ΙΒ', έν μηνί Όκτωμβρήφ εις τήν πρώτη, ώρα Η'».

(Και σε άλλα μέρη τού έργου τού ό GEROLA άνάφέρει τήν Άγία Πελαγία, τά παραλείπομε όμως από έλλειψη χώρου).

1. Ό GEROLA άνάφέρει

Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΑΝΝΟΥ

(Συνέχεια άπ' τή σελίδα 1)

τική διαίρεση τού Βυζαντινού Κράτους τό 535, άνάφέρονται στήν Κρήτη 22 αξιόλογες πόλεις. Στήν περιοχή Ήρακλείου κατά σειρά: Γόρτυς, Βιέννα, Χερσόνησος, Άρκαδία, Λύκτος, Κνωσός. Δέύτερη δηλαδή ή Βιάννος. Άλλά και τό γεγονός ότι ή Βιάννος ήταν έδρα Έπισκοπής, προφανώς από τούς πρώτους χριστιανικούς χρόνους, δείχνει τή σπουδαιότητά της.

Η Έπαρχία μας έφερε τό όνομα Ρίζου ή Ριζοκάστρου, ίσως γιατί τά χωριά της ήταν κτισμένα στή ρίζα τού μεγάλου θουνοθ Δίκτη, περιελάμβανε δέ μέχρι και τά τελευταία χρόνια και άρκετά από τά κοντινά χωριά, που σήμερα έχουν ύπαρχει στήν Έπαρχία τής Γεράπετρας (Μύρτο, Μουρινιές, Γδόχια, Μάλες, Χριστό, Ρίζα, Μύθους και Παρσά, πατρίδα τού Οίκουμεικού Πατριάρχη Μελέτιου Μεταξάκη). Κατά τή βενετοκρατία ή Έπαρχία μας είχε ύποταχθεί στή Ίεράπυτνα. Ύπηρεξε και περίοδος που ή Έπαρχία μας ύπαγότανε στήν Καστελλανία Μπελθεντέρε, που είχε κέντρο τό φρούριο Μπελθεντέρε κοντά στά Καστελλανιά και περιελάμβανε τήν Έπαρχία Ρίζου και μέρος τής Έπαρχίας Μονοφατισίου. Η Βιάννος ήταν πάντως τό μεγαλύτερο χωριό τής Καστελλανίας, στήν όποία έπικρατέστερο ήταν και τότε τό όνομα Ρίζου. Τό 1821 ή Έπαρχία Βιάννου, όπως και όλόκληρος ό Νομός Λασιθίου ύπαγόταν στή Διοίκηση Ήρακλείου. Τό έτος αυτό ή Έπαρχία μετονομάστηκε σε Άρκαδίας, από τό όνομα τής Έπισκοπής της, ή όνομασία όμως αυτή ούτε έπικράτησε ούτε διατηρήθηκε για πολύ. Κατά τήν άπογραφή τού 1881 ή Έπαρχία μας ύπαγόταν στό Νομό Λασιθίου, όπου είχε ύποταχθεί από τό 1867 ως τό 1934 που ύπήχθη πάλι στό Ήρακλείο. Τό όνομα Βιάν-

νου τό πήρε ή Έπαρχία τό 1867 από τό μεγαλύτερο χωριό της, τήν "Ανω Βιάννο.

Τά χώματα τής Έπαρχίας μας, που όπως άνάφεραμε είναι από τις πρώτες κατοικήθηκαν και άκμή ένγνώρισαν, σκεπάζον άσφαλώς πλούσιους άρχαιολογικούς θησαυρούς. Συστηματικές άρχαιολογικές έρευνες δέν έχουν γίνει μέχρι τώρα. Πρόχειρες άνασκαφές έγιναν, μόνον όταν από σύμπτωση ήλθαν στήν έπιφάνεια άρχαιολογικά μνημεία. Έτσι στήν "Ανω Βιάννο εκτός από μεμονωμένα παλαιά κτίσματα πούχουν θρεθεί, θρέθηκαν στή θέση Γαλιανά Χαράκια, ύστερα από άνασκαφές τού άρχαιολόγου Ν. Πλάτωνα, δυό μεγάλοι τάφοι σε κοιλιότητες θράχων με 30 ταφικούς πίθους, στούς όποιους έθαζαν τούς νεκρούς με διπλωμένα τά πόδια, άγγεϊα, σφραγίδες κ.λ.π. τής πρωτομινωικής και ύστερομινωικής περιόδου και έρείπια μεγάλου σπιτιού, 4 δωματίων, τής μεσομινωικής περιόδου.

Στόν Καλέ, στόν άπότομο αυτό θράχο που ύψώνεται σά θορειοδυτικά τού Χωριού, ύπάρχουν έρείπια βενετικών όχυρώσεων.

(Συνεχίζεται)

Σημ.: Στό προηγούμενο φύλο τών «Β.Ν.» από τυπογραφικό λάθος, γράφτηκε πώς τό Βιγλόσπιτο άπ' όπου μεταδιδόνταν τά σήματα τής Βίγλας στήν "Ανω Βιάννο θρισκόταν στήν κορφή τού θράχου άντι τού όρθου στήν κορφή τού Βραχνού. Σημειώθηκαν άκόμη μερικά τυπογραφικά λάθη που παρακαλούμε τούς άναγνώστες νά μας συγχαρίσουν, γιατί έγιναν παρά τή θέλησή μας. Έτσι άντι Μακρυγιωργάκη Μαρία τό σωστό είναι Μακρυγιωργάκης Μάριος. Η φωτογραφία που δημοσιεύσαμε είναι τού Χρ. Χουδετσανάκη και δείχνει τις σπασμένες έλιές από τήν άνεμοθύελλα τού Νοέμβρη.

τή συνοικία «Πλάκα», ό ναός όμως θρίσκειται στό «Σωρό», όπως γράφομε και στήν αρχή.

3. ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ.

Οι τοιχογραφίες τής Άγίας Πελαγίας σώζονται σε πολύ καλή κατάσταση, χαρακτηρίζονται δέ από τούς ειδικούς σαν πολύ αξιόλογες. Άναφέρονται στό σύγγραμμά τού GEROLA (τόμ. Β' σελ. 346) όπως άνάφερομε πιό κάτω. Άντιγραφα τούς έχουν εκτεθει στή Βασιλική τού Άγίου Μάρκου Ήρακλείου. Μεταξύ τών τοιχογραφιών τής Άγίας Πελαγίας είναι: ό Άγιος Δημήτριος, ό Άγιος Θεόδωρος, ό Άγιος Γεώργιος, ό Άγιος Αντώνιος, ό Άγιος Βαρθολομαίος, ό Άγιος Μάμας, οι Μυροφόρες, ή Βαϊοφόρος, ό Μυστικός Δείπνος, ή Άνοδος στό Γολγοθά, ή Σταύρωση, ή Άνάσταση, ή Άνάληψη, ό Ευαγγελισμός, ή Γέννηση, ή Βάπτιση, ή Ύπαπαντή, αί Τιμωρίες τών κολασμένων (άμαρτωλών) στόν Άδη κ.ά.

Τοιχογραφίες τών κολασμένων ύπάρχουν και σ' άλλες Βυζαντινές εκκλησίες τής Κρήτης, ή πιό άρτια όμως και ή πιό ένδιαφέρουσα είναι τής Άγίας Πελαγίας. Στήν τοιχογραφία αυτή άνάφέρονται μεταξύ τών κολασμένων, ό έπιτορκος, ό φιλάργυρος, ό γουλάρης (λιχούδης, λαίμαργος), ή άποστρέφουσα τά νήπια, ή καταλαούσα ή μάγισσα, ή παρήλαση, ό ράπτης, ή κριθαρίστρα κ.ά.

Γιατί όμως ό «ράπτης» μεταξύ τών άμαρτωλών; Η λέξη έχει άσφαλώς μεταφορική έννοια, όπως και στούς άρχαίους, και σημαίνει τό μηχανορράφο. Ό Όμηρος στήν Όδύσσεια χρη-

(Συνέχεια στήν σελίδα 4)

Άπ' ότι μας γράφουν

Φίλε κ. Χρηστάκη,

Τό Δ. Συμβούλιο τού Συλλόγου τών έν Άθήναις Βιαννιτών «Ο ΔΙΑΒΑΤΗΣ» χαιρετίζει τήν έκδοση τής εφημερίδας «Βιαννίτικα Νέα» και σάς εκφράζει τά θερμά του συγχαρητήρια για τήν ώραία σας πρωτοβουλία.

Η έκδοση τών «Βιαννιτικών Νέων» γέμισε χαρά όλα τά μέλη τού Συλλόγου μας και κάθε φορά που τά διαβάζουν νιώθουν νά θρίσκονται πιό κοντά στόν τόπο τής καταγωγής τους, τόν τόπο που είδαν για πρώτη φορά τό φως τού ήλιου. Άκόμη χαιρόνται, γιατί από τις στήλες τής εφημερίδας μαθαίνουν τά νέα τής Έπαρχίας τους που τόσο αγαπούν και τόσο ύπερήφανοι νιώθουν που κατáγονται από αυτήν.

Τό Δ. Συμβούλιο τού «ΔΙΑΒΑΤΗ» θεώρησε καθήκον του νά βοηθήσει τά «Βιαννίτικα Νέα» από τήν πρώτη στιγμή τής έκδόσεως τους.

Γι' αυτό αποφάσισε νά θέσει στή διάθεσή σας τό μητρώο τού Συλλόγου με τις διευθύνσεις όλων τών μελών του για νά φθάσει ή εφημερίδα από τό πρώτο φύλλο τής έκδόσεώς της, σε κάθε Βιαννίτικο σπίτι τής Άθήνας.

Η έπαρχία Βιάννου, ή τόσο ώραία και ήρωική, που έχει τήν τιμή νά εκπροσωπεί στήν Άθήνα ό

Σύλλογός μας είναι ή πιό έγκραταλειμμένη έπαρχία τής Κρήτης, παρ' όλες τις θυσίες που έχει προσφέρει και παρ' όλες τις δυνατότητες που διαθέτει.

Η έπαρχία μας άντιμετωπίζει πολλά και σοβαρά προβλήματα, που από καιρό περιμένουν τή λύση τους.

Πιστεύουμε ότι ή έκδοση τών «Βιαννιτικών Νέων» θά συμβάλει στήν έπίλυση τών προβλημάτων, άφοθ πρώτα από τις στήλες τής εφημερίδας έπισημανθούν τά προβλήματα που ύπάρχουν και ύποδειχθούν οι σωστοί τρόποι έπιλύσεώς τους.

Τό Δ. Συμβούλιο και όλα τά μέλη τού Συλλόγου μας θά είμαστε συμπαραστάτες στό δύσκολο αλλά ώραίο έργο που αναλάβατε. Εύχόμαστε δλόψυχα κάθε έπιτυχία στήν έπιφώλη για τήν έπαρχία μας προσπάθειά σας.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Ό Πρόεδρος
Γρ. Παπαμαστοράκης
Ό Αντιπρόεδρος
Γρ. Κονδυλάκης
Ό Γεν. Γραμματέύς
Στ. Πιτροπάκης
Τά Μέλη
Βλαχάκη Κλειώ
Γουριεζάκης Μηνάς
Ζωάννης Μανώλης
Μανουσάκη Καίτη
Ραπτάκης Γιάννης
Σταυρακάκης Μηνάς

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΝΟΜΑΡΧΗ

Σε προηγούμενα φύλλα μας τονίσαμε την ανάγκη να τοποθετηθεί γιατρός στον Ύγειονομικό Σταθμό Βιάννου. Τονίσαμε τις ανάγκες της Έπαρχίας που τις κάνει πιο επιτακτικές ή μεγάλη απόσταση από το Ήρακλειο. Τονίσαμε και τότε, επαναλαμβανόμενα και σήμερα, πως ιδιαίτερα τώρα το χειμώνα που και η νοσηρότητα είναι μεγάλη στα παιδιά και τους ή-

λικιωμένους αλλά και η μετακίνησή τους πολύ δύσκολη και με σοβαρές επιπτώσεις, θα πρέπει να τοποθετηθεί γιατρός στη Βιάννο.

Οι Βιαννίτες ζητούν την άμεση επέμβαση του κ. Νομάρχη για τη ρύθμιση του θέματος. Αλλιώς δεν έχει κανένα νόημα η αγροτική ύγειονομική περίθαλψη.

ΝΑ ΙΔΡΥΘΟΥΝ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

Οι προϋποθέσεις για την ίδρυση Νηπιαγωγείων στην Έπαρχία μας, εκτός της κομπολόως "Ανω Βιάννου που ήδη λειτουργεί, υπάρχουν και στα χωριά "Αμυρά και "Αρβη με τον απαιτούμενο αριθμό μαθητών και αΐθουσες διδασκαλίας. Οι Διευθυντές των Σχολείων "Αμυρά και "Αρβης, σε συνεννόηση με την

Κοινότητα "Αμυρά ο πρώτος και "Αγ. Βασιλείου ο δεύτερος, θα πρέπει να κάνουν τις σχετικές αιτήσεις, τις οποίες θα προωθήσει ο Έπιθεωρητής της Περιφέρειας στο Ύπουργείο.

"Αν η ενέργεια γίνει εγκαίρως, υπάρχει πιθανότητα να λειτουργήσουν τον άλλο σχολικό χρόνο.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΙΑΝΝΟΥ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΟΥΜΑΣΤΕ ότι έχει προωθηθεί το ζήτημα, για να γίνει τάφος του Ιωάννου Κονδυλάκη στο έπσημο Νεκροταφείο της "Ανω Βιάννου, τον "Αγιο Νικόλαο. Σχετική απόφαση πήρε το Κοινοτικό Συμβούλιο "Ανω Βιάννου τον περασμένο "Απρίλιο, που άσκολήθηκε με το θέμα ύστερα από επιστολή από την "Αθήνα του κ. Γιώργου Τζαμουζάκη, στην οποία ανάμεσα στα άλλα αναφέρονται και τα εξής: «Μετά το τέλος της διαλέξεώς μου για την Βιάννο στην αΐθουσα της "Αρχαιολογικής Έταιρίας, που την παρακολούθησαν πάνω από τετρακόσια άτομα, μερικοί μη Βιαννίτες μου είπαν πως είχαν πάντα την επιθυμία να έπισκεφθούν τη Βιάννο, για να τους δοθεί η ευκαιρία και για ένα προσκύνημα στον τάφο του Ιωάννου Κονδυλάκη και ότι η επιθυμία τους αυτή μεγάλωσε ύστερα από τόσα ενδιαφέροντα που άκουσαν στην όμιλία για την έπαρχία μας. Αυτόνομο είναι πως επιβάλλεται να άποκτήσει το συντομότερο ο Ιωάννης Κονδυλάκης, τάφο άξιωπρητή στον Νεκροταφείο της Βιάννου. Θα μπορούσε βέβαια άπ' έδω πάνω, είτε με ιδιωτική πρωτοβουλία και συνεισφορές, είτε με πρωτοβουλία του έδω Συλλόγου Βιαννιτών, «ό Διαβάτης» να άντιμετωπιστεί το θέμα. Αυτό όμως θα άποτελούσε, κατά την κρίση μου, άπαράδεκτη μείωση της Κοινότητας, που πρέπει να έχει την πρωτοβουλία στο ζήτημα. Ο Κονδυλάκης πρόβαλε στο Πανελλήνιο τη Βιάννο, άπό την οποία πήρε τους ήρωές του στα άθάνατα έργα του, τον «Πατούχα», την «Πρώτη "Αγάπη» και στο τόσα διηγήματά του και εξακολουθεί να την προβάλλει και θα τα προβάλλει πάντα με τα βιβλία του, που με άλλεπάλληλες έκ-

δόσεις κυκλοφορούν σ' όλη την Ελλάδα. Ο Κονδυλάκης τη δόξα του δεν την πήρε μαζί του στον τάφο, αλλά την έκληρονόμησε στο χωριό του. Ο Κονδυλάκης, παρ' όλη τη δόξα που γνώρισε, είχε πάντα μέσα στην καρδιά του τη Βιάννο και σ' όσους τον έπισκέφθηκαν τις τελευταίες μέρες της ζωής του, μια και μόνη επιθυμία εξέφραζε ανά τον θάψονε στη Βιάννο.

Ο Κονδυλάκης αυτός άνήκει μόνο στη Βιάννο και η Βιάννος πρέπει να κάμει ό,τι επιβάλλεται για την μνήμη του, όχι για να τιμήσει τον Κονδυλάκη, αλλά για τον έαυτό της. Και για να μην αισθανόμαστε ντροπή, ότα οι έξνοι θα ρωτούν και δεν θα μπορούμε να τους δείξουμε τον τάφο του. Και δεν χρειάζεται βέβαια να πούμε, ποιός ήταν ο Κονδυλάκης. "Αρκει να λάβομε ύψη, πως στα έγκυκλοπαιδικά λεξικά, που έλάχιστες μεγάλες προσωπικότητες άξιωνονται λίγες γραμμές, στον Κονδυλάκη άφιερώνονται όλόκληρες σελίδες.

Οι Τουριστικοί "Οδηγοί, άρχίζουν την περιγραφή της Βιάννου με τη φράση: "Η ωραία κομπολή, ή πατρίδα του Κονδυλάκη. "Ενας άπό τους μεγαλύτερους λογιτέχνες της Νεωτέρας Έλλάδας». "Τά έργα του συγκαταλέγονται στα όλιγα άριστουργήματα της έλληνικής λογοτεχνίας. «Ο συγγραφέας που έδημιούργησε το χαρούμενο άνθρωπο». «Ο δοξασμένος Διαβάτης». "Τό μεγάλο παιδί της Κρήτης».

Αυτά και άλλα παρόμοια είναι οι χαρακτηρισμοί των μεγάλων έγκυκλοπαιδικών λεξικών για τον Κονδυλάκη. Κι άποτέλούν ένα πρόσχημα που επιβάλλει να γίνει το συντομότερο το μνημείο, για να όποιο μιλούμε στην άρχή του σημειώματος αυτού.

καλείς πέντε, δέκα ή και περισσότερα λεπτά για να άκούσει το χαρακτηριστικό σήμα του τηλεφώνου, χωρίς το όποιο δεν μπορεί να προχωρήσει στην τηλεφωνική πρόσκληση. Και τί γίνεται τότε σε επείγουσες περιπτώσεις; Τί λένε γι' αυτά οι άρμόδιοι του Ο.Τ.Ε.;

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΔΙΑΒΑΤΗΣ»

κυκλοφόρησε και φέτος το ήμερολόγιο 1977. "Όσα μέλη δεν το έχουν προμηθευτεί, μπορούν να το ζητήσουν άπό τα μέλη του Συμβουλίου, οι δέ Βιαννίτες του Ήρακλείου άπό την διεύθυνση των «Β.Ν.», το φαρμακείο Κ. Λυριτάκη και το καφενείο του Βαγγέλη.

ΟΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Σε όργανο βρίσκεται αυτή την περίοδο όλόκληρη ή έπαρχία. "Όλη τη μέρα τα χωριά είναι έρημα. Μονάχα το μαθητόκοσμο και κανένα γέρο ή γριά συναντά κανείς. "Όλοι έχουν μεταφερθεί στα λιόφυτα και τα κηποχώρα. Ο καιρός είναι καλός σχετικά και διευκολύνει το λιομάζεμα. Έκατοντάδες σακιά μαζεύονται καθημερινά. Τα έργοστάσια με δυσκολία προλαβαίνουν να άλέθουν τις έλιές. Η άπογοήτευση όμως άρχίζει μετά το άλεσμα. Πέρασαν οι γιορτές, που τόσες ανάγκες είχαν να καλύψουν οι παραγωγοί, κι όμως ή συγκέντρωση που άνακοίνωσε ή κυβέρνηση δεν άρχισε άκόμη. Δεν ρυθμίστηκε το θέμα των έλαιοδεξαμενών κι άντιμετωπίζεται όξύτατο πρόβλημα για την έναποθήκευση του λαδιού. Πολλοί παραγωγοί το μεταφέρουν στο Ήρακλειο στους έμπόρους, για να το πουλήσουν όσο κι άν τους πούν, μα κι αυτό δυσκολεύονται κι άναγκάζονται να το ξαναφέρουν πάλι στην Έπαρχία.

Στο μεταξύ συνεχίζονται οι διαμαρτυρίες των παραγωγών

για τη χαμηλή τιμή που καθόρισε ή Κυβέρνηση και ζητούν την άναθεώρησή της. Ένώσεις Συνεταιρισμών, αγροτικοί σύλλογοι, κοινοτικά συμβούλια με ψηφίσματα και τηλεγραφήματα ζητούν την τιμαριθμική προσταγή των τιμών του λαδιού.

Τό κόψιμο της ντομάτας γενικεύτηκε σ' όλα σχεδόν τα περιβάλλοντα. Δεκάδες αυτοκίνητα φορτώνονται καθημερινά και φεύγουν τα περισσότερα για τη Λαχαναγορά της "Αθήνας. "Όμως κι έδω παρουσιάζονται διάφορα προβλήματα. Καθιερώθηκε δελτίο λιανικής πώλησης σε σχετικά χαμηλή τιμή, ενώ τα έξοδα διακίνησης και ή προμήθεια των μεσαζόντων μειώνουν σε μεγάλο βαθμό το ποσόν που τελικά παίρνουν οι παραγωγοί. "Ετσι και φέτος για μια άκόμη φορά γίνεται έπιτακτική ή ανάγκη να όργανωθούν οι παραγωγοί και να δημιουργήσουν πρατήρια στους χώρους καταναλώσεως.

Λίγες ήταν οι βροχές και τό μήνα που μάς πέρασε συνολικά οι βροχοπτώσεις έχουν φτάσει μόλις τα 0,24 μ.

ΤΟ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟ

Πολλοί είναι οι φοιτητές της Έπαρχίας, σκορπισμένοι σ' όλα τα πανεπιστήμια της χώρας.

Τέσσερις φορές τουλάχιστο τό χρόνο είναι ύποχρεωμένοι να ταξιδεύουν άπό την Κρήτη πρός τον Πειραιά και άντίθετα. "Όμως συναντούν οικονομικές δυσκολίες. Μια μικρή έκπτωση που τους γίνεται δεν είναι άρκετή. Πρέπει να φτάσει τουλάχιστο στο 50%.

Οι "Ακτοπλοϊκές Γραμμές ΜΙΝΩΊΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΙ, Α.Ν. Ε.Κ. και ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ θα πρέπει να έκτιμήσουν την προσπά-

θεια των παιδιών για να σπουδάσουν και να τους αύξήσουν την έκπωση.

Οι ίδιοι οι φοιτητές με τις φοιτητικές τους όργανώσεις πρέπει να άποταθούν στις παραπάνω "Ακτοπλοϊκές Γραμμές και στο άρμόδιο Ύπουργείο Συγκοινωνιών και να το ζητήσουν. Δεν είναι άίτημα μόνο των Βιαννιτών φοιτητών, αλλά όλης της Κρήτης. Γι' αυτό πιστεύομε πως, όταν κινηθούν σωστά, θα το πετύχουν με έπέκταση σ' όλα τα μέσα συγκοινωνίας.

Η βιβλιοθήκη της Βιάννου

Με άπόφαση του Κοιν. Συμβουλίου "Ανω Βιάννου, ίδρύεται στην Κοινότητα Κοινοτικό Νομικό Πρόσωπο με την έπωνυμία: «ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΑΝΩ ΒΙΑΝΝΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ». Στην ύπό ίδρυση βιβλιοθήκη περιέρχονται τα

περισυακά στοιχεία του έκπολιτιστικού Συλλόγου Βιάννου «Ο ΔΙΑΒΑΤΗΣ». Αυτά είναι: 6 τραπέζια με γλά, 50 καθίσματα, προθήκες μεταλλικές «ΔΕΧΙΟΝ», 2.000 τόμοι βιβλία ποικίλου περιεχομένου και μια θερμάστρα ξύλων.

Η Μορφωτική Έστία θα στεγάζεται στο ισόγειο του Κοινοτικού Καταστήματος και θα διοικείται άπό τους κάθε φορά προέδρους της Κοινότητας και του Μορφωτικού Συλλόγου, τό Γυμνασιάρχη του Γυμνασίου Βιάννου και έναν ιδιώτη. Τα «Β.Ν.» καλούν άπό τη θέση αυτή κάθε έπαρχιώτη μα και όποιους άλλους μπορούν να βοηθήσουν στον πλουτισμό της βιβλιοθήκης που άποτελεί την κυμέλη για την ευρύτερη μόρφωση της νέας γενιάς της Έπαρχίας.

πορροή των ποταμών κατά το χειμώνα χανότανε μέσα στο μικρό λάκκο. "Αν όμως ύπάρχει τέτοια διαφυγή νερού, αυτή έπρεπε να εκβάλλει κάπου στα Λιθικά παράλια της έπαρχίας κάτω άπό την επιφάνεια της θάλασσας.

Αυτά βέβαια είναι άπλες ύποθέσεις κι άν τις γράφω έδω δεν τό κάνω με αξιώσεις ότι δίνω λύσεις στα σχετικά προβλήματα αλλά για να έπισημάνω την άνάγκη μιας ύδρογεωλογικής μελέτης όλόκληρης της Έπαρχίας Βιάννου σε σχέση με την ίδια αίτια με τό Βούλισμα. Ο Μέγας Λάκκος κοντά στο Βούλισμα, ό Βούλακας στους πρόποδες του Γυψά, τό Βούλισμα στο Καλάμι είναι τοπικά ύδρογεωλογικά φαινόμενα που συνδέονται με ύπόγεια νερά στάσιμα ή και τρεχούμενα και ή έρευνα τους δεν μπορεί παρά να δώσει χρήσιμα συμπεράσματα για τα νερά αυτά.

Στό σύντομο αυτό άρθρο προσπάθησα να παρουσιάσω ότι θυμόμουν άπό τα παιδικά μου χρόνια για τό Βούλισμα. Θα ήμουν όμως εύτυχής εάν άπό τις στήλες των «Βιαννιτικών Νέων» ή και άπ' ευθείας έπιαιρνα άλλες πληροφορίες σχετικές με τό θέμα αυτό άπό άλλους συγχωριανούς που έτυχε να παρακολουθήσουν άπό κοντά τό φαινόμενο αυτό. Στις έφημερίδες του Ήρακλείου της έποχής έκείνης πρέπει να ύπάρχουν λεπτομερείς περιγραφές, άπό τις οποίες μάλλον θα ήταν δυνατό να έχουμε άν όχι τίποτε άλλο τουλάχιστο άκριθείς ήμερομηνίες.

Σ. Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΤΟ ΒΟΥΛΙΣΜΑ

(Συνέχεια άπ' τη σελίδα 1)

σ' ένα κονωειδή λάκκο. Τέραστοι όγκοι χωμάτων έβούλιαζαν συνεχώς και ό λάκκος όλοένα μεγάλωνε. "Ηταν φοβερό τό θέμα του σχεδόν άθρόου του καπνοπαιού όχι μόνο χωμάτων άπό τα παρόχθια χωράφια αλλά και υπερανοσθιν πλατάνων και έλαιοδένδρων, κυρίως άπό την άριστερή όχθη του ποταμού. "Ηταν όλοφάνερο ότι κάτω άπό την περιοχή αυτή ύπήρχε ένα μεγάλο κενό, χάος, μέσα στο όποιο έβούλιαζαν όλοι αυτοί οι όγκοι των χωμάτων και των δένδρων. Μόνο άπό την πλευρά του λόφου «Κονωστάσι» ή καθίζηση δεν έσημείωσε καμμία πρόοδο, γιατί τό πέτωμα ήταν θραχώδες, ενώ άπό τις άλλες πλευρές ύπήρχαν προσχώσεις άπό άμμο και βότσαλα. Η καθίζηση σταμάτησε μετά άπό μερικές

μέρες και οι έφημερίδες του Ήρακλείου για να καθουχάσουν τον κόσμο έγραφαν χαρακτηριστικά: «Τό βούλισμα του Κόσμου έσταμάτησε σε βάθος 10 μ. και διάμετρο 40 μέτρα». Η δράση της καθίζσεως όμως έπαναλήφθηκε μια, δυό φορές μετά, και μάλιστα τό καλοκαίρι ή τό φθινόπωρο σε έποχή δηλαδή Ήρασίας, όποτε ή σκόνη που σηκώνονταν φαινόταν άπό την "Ανω Βιάννο και ό κόσμος έλεγε, «πάλι τό ήφαιστειο είναι σε δράση». Τόν έπόμενο χειμώνα τό βούλισμα με τα νερά των ποταμών έγινε μια βαθιά ή λήνη, επικίνδυνη, για άνθρώπους και ζώα μέσα στην όποια τα νερά των ποταμών χανόντουσαν κυριολεκτικά, με πολύ σπάνιες έκφυλίσεις. "Ετσι τα λιβάδια που πλημμύριζαν άπό τους ποταμούς σώθηκαν για 30 χρόνια. Τό βού-

λισμα δηλαδή έξυτηρέτησε ουσιαστικά τη γεωργική παραγωγή της "Ανω και Κάτω Βιάννου για τριάντα χρόνια περίπου.

Τό βούλισμα εξαφανίστηκε με την πλημμύρα που προκάλεσαν καταρρακτώδεις βροχές που κράτησαν 2 - 3 ώρες ένα πρωί τό Δ) βριο του 1958. Τεράστιες μάζες χωμάτων και θράχων, κυρίως άπό τους χειμάρρους Χαλασιά και Βράσκο, σκέπασαν τις γέφυρες του χωριού και την Πλατέα. "Ετσι ή γέφυρα που είναι κοντά στο Μιχαήλ "Αρχάγγελο βρίσκεται σήμερα σε βάθος 2 μέτρα και περισσότερο κάτω άπό την επιφάνεια του δρόμου και τα περιβάλλοντα που έλλοτε ήσαν κατά 2 - 3 μ. ψηλότερα άπό την κοίτη του ποταμού, σήμερα θρίσκονται στο ύψος της ή και χαμηλότερα άπ' αυτή.

"Ετσι γεννήθηκε και πέθανε τό βούλισμα, ή τοποθεσία όμως θα διατηρήσει την όνομασία «Βούλισμα» και ίσως μετά άπό πολλές δεκαετίες οι άπόγονοί μας Βιαννίτες να μην ξέρουν γιατί λέγεται έτσι.

Δεν γνωρίζω άν κανείς ειδικός βολογός άσχολήθηκε μέχρι σήμερα με τις καθιζήσεις της Έπαρχίας Βιάννου, πάντως για τό Βούλισμα ειδικά, άπό την παραπάνω περιγραφή, θα μπορούσε να γράψει κανείς μερικά, σχεδόν άσφαλτα, συμπεράσματα: Στό ύπόγειο του Βουλισματος ύπάρχει βαθιά ή λήνη ή όποια άσφαλώς άποτελεί συνέχεια του ύδροφόρου όρίζοντα άπό τον όποιον τραβά σήμερα νερό ή γεώτρηση του "Αγροκηπίου. Μόνο τό μεγάλο βάθος της ύπόγειας λήνης έξηγει τό γρήγορο κύλισμα και την εξαφάνιση των μαζών των χωμάτων και των δένδρων στο βάθος του χρόνου. Φαίνεται ότι ή καθίζηση σταμάτησε όριστικά όταν μέσα στην ύποτιθέμενη αυτή λήνη συγκεντρώθηκαν άρκετές μάζες όλικών, ώς να γεμίσουν τό κενό άπό τον πυθμένα ως την όροφή και να στηριχθούν έτσι τα έπιφανειακά γήινα στρώματα. Είναι επίσης ένδεχόμενο ή ύπόγεια αυτή λήνη να παρουσιάζει ύπόγεια διαφυγή του νερού, γιατί θα ήταν άνεξήγητο πως όλόκληρη ή έ-

ΚΡΕΒΒΑΤΑΣ

Ο Κρεββατάς είναι τό πιό μικρό χωριό της Έπαρχίας. "Εχει όμως κι αυτό τα προβλήματά του που είναι και σοβαρά.

Τό πόσιμο νερό είναι άκατάλληλο και δημιουργούνται κίνδυνοι για την ύγεια των κατοίκων. Ο Νομάρχης Ήρακλείου θα πρέπει να δώσει έντολή στην άρμόδια ύπηρεσία για τη διαπίστωση αυτή και να έξυμρευθεί κατάλληλο νερό που θα τροφοδοτεί τό ύ-

δραγωγείο του χωριού.

Ο Κρεββατάς είναι τό μόνο χωριό της Έπαρχίας και πιθανόν όλου του Νομού, στο όποιο δεν πηγαίνει λεωφορείο. "Υπάρχει ένας χωματόδρομος που συνδέει τον Κρεββατά με τον "Αγιο Βασίλειο. "Αν άσφαλτοστρωθεί και γίνει ένα τεχνικό έργο, θα μπορούσε να πηγαίνει τό λεωφορείο 2 - 3 φορές τουλάχιστο τη βδομάδα για την έξυτηρέτηση των κατοίκων.

Ο ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓ. ΠΕΛΑΓΙΑΣ

(Συνέχεια άπ' τη σελίδα 3) σιμοποιεί την φράση «ράππειν κακά», μ' αυτήν άκριβώς την έννοια (=ό μηχανολογικός, ή άπο μηχανογράφος). "Όσο για τό τί ήταν και ποιά ήταν ή κριθάριστρα, του είναι κι αυτή μεταίτι καθηγητή Νικολ. Φέστα, πρόκειται μάλλον για κριθάριστρα, δηλαδή παλιοπάλιδα, με τη σημασία της έκμεταλλεύτριας. (Βλέπε ύποσημ. στον GEROLA VII σ. 346, πιό κάτω). Σύμφωνα με άλλη έρμηνεία ή κριθάριστρα είναι ή γυναικεία που πουλεί κρυφά άπό τον άντρα της τό κριθάρι και δίνει άμμο και άλλα έρ-

μηνεία. Μια πάθηση —στα χιρίά μας παλαιότερα— ήταν τό κριθάρικι πούβωζον συχνά τα μικρά παιδιά στο μάτι (ό κρίθος). Για τη θεραπεία της κατάφευαν πολλές φορές στις γητειές. Η γυναικεία που έλεγε τη γητειά για τό κριθάρικι του ματιού κρατούσε στο χέρι της ένα υπυρί κριθάρικι. Άέν άποκλείεται λοιπόν, ειδικά ή γητειά, τό κριθάρικι του ματιού ήταν οι πιό συνήθεις, όμως, όλοι οι γυναικείες άσχολούνταν με τις γητειές, δυαδιαμονία που διασώθηκε πάλι στην Κρήτη κυρίως μετά την "Αραβική Κατοχή, να όνομάζονταν κριθάριστρες. ΕΜΜ. ΚΑΝΙΑΔΑΚΗΣ

